

Komentář Odborného panelu (WOS)

FODR: 6.4 Arts

Komentář vypracoval: doc. Mgr. Karel Stibral, Ph.D.

Datum zpracování: 21. srpna 2023

Shrnutí:

Hodnocení institucí v oboru umění na základě publikací ve WoS je velmi problematické a instituce by se neměly hodnotit s ohledem na tuto databázi.

Summary:

Evaluating institutions (in the field of art) based on WoS publications is very problematic and institutions should not be evaluated against this database.

I. Část – Popis situace v oboru

1) Publikační specifika oboru

- i. Jak podstatné jsou publikační výstupy v tomto oboru? Do jaké míry o situaci základního výzkumu v daném oboru v ČR (ne)vypovídá předložená bibliometrická zpráva na základě publikací WoS? Na základě vlastní zkušenosti případně uveďte, zda se význam či přístup k publikování ve WoS časopisech v ČR liší od praxe v oboru v zemích EU15? V případě výraznějších rozdílů je popište a uveďte pravděpodobné příčiny.*

Publikační výstupy v tomto oboru jsou samozřejmě zásadní, nikoliv však výstupy v časopisech obecně, ale především v monografiích a kolektivních monografiích, v periodikách je vzhledem k vázanosti na určité regiony dávana přednost spíše periodikům místního významu. Bohužel ve výsledcích, které byly k dispozici, je stále mnoho výstupů, které do oboru nepatří a při nižším počtu výstupů způsobují poměrně značné odchylky. Výsledky ve WoS tedy dávají jen mizivou představu o úrovni oboru umění v ČR. Úroveň oboru je relativně srovnatelná s okolními zeměmi s podobným vývojem v posledních dekadách, za špičkovými pracovišti v oboru na některých západních univerzitách máme samozřejmě jisté rezervy např. co do interdisciplinárního výzkumu, využití digital humanities, najdeme i jisté deprese v pokrytí některých témat, např. ve výtvarném umění systematickou reflexi (i výuku) zcela současného umění na katedrách na tento obor zaměřených. Často zde schází (třeba právě v oblasti dějin umění) místní skutečně mezinárodní časopisy, tj. publikující systematicky v angličtině a s ohledem na světovou produkci.

- ii. Jak významnou roli v oboru hrají sborníkové publikace (WoS Proceedings)? Na základě vlastní zkušenosti případně uveďte, zda se praxe publikování ve sbornících v daném oboru v ČR liší od zemí EU15. V případě výraznějších rozdílů je popište a uveďte pravděpodobné příčiny.**

Publikace ve formátu WoS Proceedings nejsou nijak zvlášť oceňovány ani zohledňovány. Ostatně současná praxe zařazování do této kategorie neskýtá ani nějakou výraznou záruku kvality. Významná část sborníků má reálně obor umění uveden pouze jako jednu z možností a primárně se hlásí např. k 1.4 Chemical sciences; 2.5 Materials engineering; 6.2 Languages and literature; 2.1 Civil engineering atp.

Paradoxně v některých oblastech oboru umění hrají důležitou roli spíše sborníky mimo WoS Proceedings (jako např. v dějinách umění různé „Festschrifty“, které nelze zařadit s čistým svědomím mezi kolektivní monografie).

2) Oborový překryv

- i. Dochází v daném oboru FORD k významným překryvům s jinými obory FORD, zejména u článků v pásmech D1 (případně Q1)? Jaké jsou příčiny a do kterých oborů tyto výsledky spíše patří? [nutno projít seznam článků Příloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]?**

Ano, dochází. Viz např. za předcházející rok statistika deseti úspěšných organizací v Q1, kde je na dvou ze třech druhých míst Vysoká škola ekonomická v Praze a České vysoké učení technické v Praze, na dalších místech najdeme Vysokou školu báňskou - Technickou univerzitu Ostrava, Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i., Vysoké učení technické v Brně, Vysokou školu chemicko-technologickou v Praze. Za sledované období 2017-2021 se v rámci šesti nejvýznamnějších organizací v oboru v D1 a Q1 (roky 2017 - 2021) opět objevuje Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, ale také Všeobecná fakultní nemocnice v Praze. Vzhledem k šíři záběru větších univerzit lze pochybovat i o adekvátním zařazení příslušných článků do statistiky i zde. U prvního kvartilu zde figuruje Vysoká škola ekonomická v Praze či Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, atd.

- ii. Existují v rámci FORD oboru WoS kategorie (obory), které mají výrazný podíl na dané FORD kategorii co do produkce publikací v D1/Q1 [Graf 7]? Komentujte a případně vysvětlete.**

Vzhledem k tomu, že díky multidisciplinárnosti řady periodik jsou pod umění vykazovány i zcela nepříbuzné obory (viz výše) a výstupů je málo, nemá srovnání příliš smysl.

3) Velikost oboru na základě počtu autorů a autorek výsledků

- i. Komentujte personální velikost oboru (počet autorů a autorek působících v oboru v ČR) s dalšími obory oborové skupiny [Graf 10 dle RIV].*

Počet autorů a autorek je v rámci uvedené statistiky poměrně hodně – 2277 a je tedy druhá za historií a archeologií (2686). Nemusí to být až takovým překvapením, když si uvědomíme, že obory zaměřené na umění se vyučují i pěstují na celé řadě vysokých škol nejen univerzitního typu, ale i školách uměleckých, popř. technických (např. architektura).

4) Profil publikačního výkonu oboru (WoS)

- i. Popište profil publikačního výkonu oboru v ČR ve srovnání s průměrem zemí EU15 a světem [Graf 3]. Uveďte možná vysvětlení podstatných rozdílů (např. zda v oboru v Česku a na Slovensku vychází větší počet WoS časopisů, kde čeští autoři a autorky intenzivně publikují) [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx].*

Profil publikačního výkonu je v ČR nižší v D1, Q1-2 v porovnání s Evropou a se světem. Naopak v porovnání se světem a Evropou je výrazně vysoký podíl v Q3 (44% veškeré produkce v ČR), zatímco v Q4 je naopak ve srovnání se světem výsledek lepší, tj. nižší, ve srovnání s Evropou ovšem trochu horší. Opět je ale potřeba se ptát, co tato čísla znamenají – vzhledem k regionální povaze výstupů i časopisů nelze očekávat, že by témata komunikovaná o českém umění mohla být s takovým úspěchem publikována v zahraničním, zejména anglojazyčném prostředí – a jestli vlastně i měla vždy opouštět češtinu jako komunikační jazyk. Tím nechci ale nějak polemizovat s mezinárodní povahou vědy i s tím, že by se o publikacích v mezinárodních publikacích neměli autoři a autorky z ČR snažit, to jistě měli, a více, stejně jako by stálo za to zamyslet se nad politikou některých časopisů vydávaných v ČR – jen je zapotřebí mít na paměti, že různé druhy umění mají více či méně lokální povahu (opravdu mají čeští dramatici už psát jen anglicky a teoretici umění také? Je pro anglický časopis stejně tak zajímavý rozbor architektury v jižní Moravě jako řekneme v Londýně, Paříži či třeba i v Bombaji?) a tedy kopírování distribuce kvartilů, jak je v EU či světě, možná není ani na místě (uvědomuji si, že samozřejmě je to srovnání s EU, a tedy i s velmi různými zeměmi, jejichž jazykem není angličtina, ale srovnání je zde velmi ošemetné – mají takovou distribuci kvartilů i v Itálii a ve Francii? V Itálii i ve Francii např. mají vlastní seznam časopisů, do určité míry i Německo. Každý stát nepřistoupil k tak velkému významu databází WoS a Scopus, které jsou de facto stále komerčními databázemi. Jedním z úkolů věd o umění a kultuře je přispívat k zachování kulturního dědictví (viz také RIS3), logické je proto, že tak čeští uměnovědci budou činit ve vztahu k národnímu kulturnímu dědictví.

5) Publikační výkon oboru (WoS)

- i. **Srovnajte velikost publikačního výkonu oboru (počet článků WoS) ČR vůči průměru zemí EU15 (při zohlednění populačních velikostí). Popište možné příčiny výraznějších rozdílů [Graf 4]. Pozornost věnujte zejména pásmům D1 a Q1.**

Vzhledem k poměru počtu obyvatelstva to vlastně nejsou tak špatné výkony. Byť výstupy v Q3 jsou zde ještě výraznější.

- ii. **Popište vývoj publikačního výkonu oboru v posledních letech a možné příčiny trendů [Graf 1b]. Pozornost věnujte zejména pásmům D1 a Q1. Do jaké míry mohlo změny v čase ovlivnit zařazování či vyřazování časopisů z databáze WoS [viz seznam časopisů v oboru Priloha_2_casopisy_X.X_FORD.xlsx]?**

V oboru umění můžeme vidět prudký nárůst článků publikovaných ve WoS (2017-2019: 0, 2020: 48, 2021: 58), který je způsobený i zařazením některých časopisů do WoS (před několika lety, kdy jsem dělal analýzu, nebyl např. v D1 z oboru umění ani jeden), ale obecně myslím i větší tendenci publikovat v mezinárodním tisku – současně, viz výše, jsou zjevně řazeny i výstupy nepříslušející do oboru. Vidíme tedy i významný nárůst článků v D1 (2020: 4 %, 2021: 9 %) a Q1 (2020: 23 %, 2021: 17 %), v roce 2021 pak extrémní nárůst v q3 (z nuly do roku 2019 na 15 % v 2020 a 69% v roce 2021). Znovu jen připomenu, že řada zde hodnocených výstupů v D1 a Q1 do oboru umění nepatří ani při nejširším chápání, např. z D1 ((je jich celkově 7)): Research into the influence of subsoil on sulphates, nitrates and chlorides accumulated in renovation plasters used for rehabilitation of monuments in the Czech Republic, The effects of news report valence and linguistic labels on prejudice against social minorities, či Q1: A novel technology for the corrosion protection of iron archaeological artefacts using parylene base removable bilayer; Determining old Chinese non-circulating paper money's authenticity using mu-Raman and MA-XRF spectroscopies; Experimental measurement of disjoining force at the glass-salt interface: A direct evidence of salt degradation potential caused by crystallization pressure. Jeden z D1 je podle všeho spíše interview (Making Something Happen Despite Borders and Critics: A Conversation with Artistic Leaders of Prague's Archa Theatre, Ondrej Hrab and Jana Svobodova) a přestože je umístěn v časopise v D1, neměl by být hlášen jako odborný článek – bohužel, to vše ukazuje zcela zdeformovaný obraz, ke kterému se můžeme dostat v hodnocení vědy bez důkladného ošetření dat.

6) Korespondující, první, druhý a další autoři/autorky v oboru

- i. **Má v oboru význam pořadí autorů a institut korespondujícího (reprint) autora? Pokud ano, pokračujte dalšími body i. a ii.**

V 6.4 není zvykem publikovat ve velkých autorských týmech, institut korespondujícího autora proto není rozšířen. Stejně tak není v oboru důležité pořadí autorů. Bylo by však vhodné, kdyby databáze RIV dávala možnost uvést autorský podíl na publikaci.

- ii. ***Je v oboru adekvátní zastoupení výsledků s významnějším autorstvím z českých VO (první autor, korespondenční autor), zejména v pásmech D1 a Q1? [Grafy 2a,b a seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]***
- iii. ***Můžete výsledky s významnými autory z českých VO blíže charakterizovat? [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]***

Ad I a ii: Ano, nicméně vzhledem k výše řečenému nemá moc smysl se vyjadřovat o výsledných číslech.

7) Velké autorské kolaborace

- i. ***Jaké je v oboru zastoupení výsledků vytvořených ve velkých autorských kolaboracích [Grafy 2a,b]? Věnujte přednostně pozornost pásmům D1 a Q1.***

Nulové.

8) Mezinárodní spolupráce a domácí „know-how“

- i. ***Charakterizujte rozsah mezinárodní spolupráce, specificky se zaměřte na výsledky klasifikované jako D1 a Q1 [Grafy 2a,b].***
- ii. ***Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat? Do jaké míry lze považovat výsledky klasifikované jako D1 a Q1 za domácí „know-how? Je tento podíl podle vašeho názoru v souladu s praxí a výkony v zahraničí? Komentujte a případně vysvětlíte. [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]***

Publikační zvyklosti stejně jako metodologie v oboru umění vedou spíše k velmi malému autorskému kolektivu, případně k individuálnímu autorství. S výjimkou výsledků, které vlastně do oboru umění nepatří (ale třeba do chemie, stavebnictví atp.). Tzv. „úspěšné“ články publikují v nadstandardní míře zahraniční zaměstnanci českých institucí (v 7 článcích z D1 má 5 autorů výhradně či v kombinaci s „nečeskými“ jmény ze zahraničí).

II. Část – Výzkumné organizace v oboru

9) Personální velikost VO

- i. ***Na základě dat z RIV [Graf 11] okomentujte seznam deseti identifikovaných největších VO v oboru. Součástí komentáře může být i Vaše povědomí o tom, že některá VO pravděpodobně chybí nebo naopak přebývá.***

Seznam vypadá smysluplně, snad až na výraznou převahu autorů a autorek z AMU – opravdu se jedná o tolik lidí publikujících vědecké publikace a nejen ty, kteří dávají své publikace do RIVu? (obdobně poměrně vysoký podíl zaměstnanců JAMU či NPÚ). Umělecké vysoké školství má svá specifika.

- ii. Na základě dat z RIV [Graf 11] popište, jaké podíly autorů těchto VO publikují ve WoS a uveďte, zda tyto podíly odpovídají zvyklostem v oboru. Dochází u některých VO k neobvykle nízkému nebo vysokému podílu publikací ve WoS?**

Z hlediska podílu na výstupech WoS je výrazně úspěšný Ústav dějin umění v Praze (19%) a UP v Olomouci. Poměrně překvapující je relativně malý podíl na výstupech ve WoS při počtu lidí na AMU (ale viz výše).

- iii. Pokud jsou údaje dostupné, uveďte na základě oborových kapacit (zdroj: Excel oborové kapacity VO), které z těchto VO se hlásí primárně k (1) aplikovanému výzkumu, (2) základnímu výzkumu, (3) mixu obojího.**

Instituce se většinou hlásí k základnímu výzkumu, spíše výjimečně či částečně k aplikovanému (ČVUT, VUT, NPÚ).

10) Nejvýznamnější VO z hlediska produkce nejlepších výsledků

- i. Popište, které z top 10 VO jsou podle tabulek 5a a 5b v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1. Tabulky 5a a 5b v první části bibliometrické zprávy vycházejí z oborové klasifikace výsledků dle zařazení časopisu ve Web of Science.**

Výsledky jsou dělané u D1 na minimálním počtu výsledků, i tyto „významné instituce“ mají často jen jeden a v několika případech lze o jejich zařazení do oboru umění s úspěchem pochybovat: viz článek Research into the influence of subsoil on sulphates, nitrates and chlorides accumulated in renovation plasters used for rehabilitation of monuments in the Czech Republic za VŠ báňskou v Ostravě či článek z Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Článek za UHK (Perception and experience of musical emotions in schizophrenia) by měl být řazen (a také je tak primárně afiliován) do 5.1 Psychology and cognitive sciences. V hodnocení publikací v Q1 má daleko nejvyšší podíl Masarykova univerzita (32%), přičemž druhá UK má pouze 16% podílu. Je zde také řada institucí (a článků), které zjevně do oboru umění nespádají (VŠE, Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR). Vzorek je opět poměrně nízký (MU má 6 článků..)

- ii. Popište, které z top 10 VO jsou podle grafů 12a a 12b v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1. Grafy 12 ve druhé části zprávy jsou založeny na oborové klasifikaci výsledků, kterou v RIV uvádějí výzkumné organizace.**

U D1 je to pouze jedna instituce, u Q1 je zdaleka nejúspěšnější Ústav chemických proces AV R, v. v. i. (33%), druhé nejúspěšnější jsou MU i UK, obě s 22%. U součtu Q1 a Q2 dva je první místo již poněkud logičtější: UP v Olomouci s 25%.

- iii. Jsou nějaké významné rozdíly mezi závěry podle předchozích bodů i a ii? Je možné tyto rozdíly vysvětlit? (Rozdíly vznikají například tím, že některé VO přiřazují v RIV publikace oborům, které neodpovídají WoS časopisům, kde publikují.)**

Důvody: příliš mnoho výsledků v D1 a Q1, které do oboru nepatří.

11) Produktivita VO a srovnání se světem

- i. Zhodnoťte produktivitu (maximálně 10) nejvýznamnějších VO z hlediska výstupů v Q1+Q2 časopisech vzhledem k personálním kapacitám VO (zdroj: externí Excel tabulka). Uveďte, které VO v oboru mají vysokou anebo naopak nízkou produktivitu.*
- ii. Volitelná otázka: Pokud to je možné, popište na základě Tabulky 6 a Grafu 3, jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších VO v oboru ve srovnání s benchmarky (svět, EU15, ČR). Dosahují či nedosahují úrovně EU15, resp. světové úrovně, případně ji převyšují?*

Viz výše – vzhledem k četným chybným zařazením, které je procentuálně významné vzhledem k poměrně malému zkoumanému vzorku, nelze dělat významné závěry. Na základě dat se nicméně zdá, že instituce, které jsou považovány obecně za významné, mají i v rámci sledovaného vzorku poměrně lepší výkon (UK, MU, UP, Ústav dějin umění AV). Z hlediska poměru počet zaměstnanců/publikace ve WoS se ukazuje jako poměrně nízký výkon AVU (instituce s udaným nejvyšším počtem zaměstnanců-autorů a autorek), ale to je pravděpodobně způsobeno problematickou metodikou k definování autora/ky vědeckých publikací a nejen publikací obecně – předpokládám, že pedagogové AMU učící např. herectví nemají ve smlouvě povinnost publikovat vědecké texty atd.).